

MAKNA SIMBOLIS SALEBETING SESAJEN RIKALA DAMEL GRIYA ING DESA SIKASUR KECAMATAN BELIK KABUPATEN PEMALANG JAWA TENGAH

Restian Nur Salikhin
12205244046

Sarining Panaliten

Panaliten menika dipunadani wonten ing Desa Sikasur Kecamatan Belik, Kabupaten Pemalang. Panaliten menika gadhah ancas kangge sepisan, Ngandharaken menapa kemawon ubarampe ingkang dipunginakaken minangka sesajen rikala damel griya wonten ing desa Sikasur Kecamatan Belik Kabupaten Pemalang Jawa Tengah, lan kaping kalih, kanggengandharaken menapa kemawon makna simbolis saking mapinten – pinten Ubarampening sesajen ingkang dipunginakaken rikala damel griya wonten ing desa Sikasur Kecamatan Belik Kabupaten Pemalang Jawa Tengah.

Panaliten menika migunakaken *metode* panaliten *kalitatif*. Caranipun ngempalaken data wonten ing salebeting panaliten menika ngginakaken *observasi terlibat, wawancara mendalam* saha *dokumentasi*. Pirantining panaliten inggih menika paniliti piyambak ingkang dipunbiyantu dening piranti perekam, kamera, foto saha buku cathetan. Caranipun ngesahaken data migunakaken *triangulasi sumber* lan *metode*. Caranipun nganalisis data ingkang dipunginakaken inggih menika mawi teknik analisis *induktif*.

Asiling panaliten nedhahaken bilih mula bikakipun tradhisi/adat istiadat paring sesajen rikala damel griya sampun wonten wiwit jaman rumiyin, kanthi dipuparagani dening Kanjeng Sunan Kalijaga. Ubarampe sesajen ingkang dipuncawisaken rikala damel griya menika kadosta: jajanan/juada pasar, kembang telon, wewedangan (teh manis, teh pait, kopi manis, kopi pait, toya wening, saha arang – arang kambang), klapa/krambil, pantun, tebu, kisang 7 jinis, godhong salam, suket jampang priyas, rasukanipun tiyang setri, saha gendhera. Makna simbolis saking sedaya ubarampe sesajen rikala damel griya sakmenika beda – beda ananging gadhah ancas ingkang sami, inggih menika minangka wujud raos sukur saha pangajab dhateng Gusti Allah supados griya ingkang sakmenika dipundamel saged lancar saha paring paedah kangge sinten kemawon mliginipun tiyang ingkang kagungan griya kasebat.

Pamijining tembung: makna simbolis, sesajen, damel griya

Abstract

The Research arranged at Sikasur Village, Belik District, Pemalang Regency, Middle Java. The research was having a purpose first, to explain what needed equipment thats using for ritual offerings when make or build a house at Sikasur Village, Belik District, Pemalang Regency, Middle Java; number second, to explain meaning of simbolyc from equipment at ritual offerings when building a house on Sikasur Village, Belik District, Pemalang Regency, Middle Java.

The research used qualitative method. The data was gathered using participant observation, in depth interview, and documentation. The research

devices were the researcher herself with the aid of recorder, photo camera and note book. The data verification method was by using resource triangulation and method triangulation. The data analysis technique was inductive analysis.

The research outcomes show that, the being of that offerings culture when making or building a house was exist from the pass, from Sunan Kalijaga period offerings prepare for instrumen when make a house are, tradisonal market snack, some kind flower, beverage, coconut, rice plant, suger trees, seven kind banana, salam leaf, jampang priyas grass, women cloths, and nation flag. Simbolyc meaning from all instrumen is have a diffrent meaning but was with have a same purpose pray and thanks for God, for smoothness when making or building a house, and can give more benefit for any one else, in particular people who having that house.

Keywords: symbolic, offerings, build a house, Sikasur

A. Purwaka

Wujud kabudayan ingkang wonten ing tanah Jawi sakmenika cacahipun sampun kathah sanget, saben tlatah gadhah kabudayan ingkang beda – beda ananging ancasipun sami. Inkang dipundadosaken dhasar saha pandom awit saking kabudayan priyantun Jawi inggih menika kapitadosan/kepercayaan.

Kapitadosan ingkang dipunanut dening masarakat Jawi sakmenika kathah ingkang beda ananging ugi wonten saperangan ingkang sami. Kapitadosan masarakat Jawi sejatosipun taksih adhedhasar kaliyan mitos saha paugeran saking leluhur/sesepuh jaman rumiyin.

Tradhisi masarakat Jawi taksih asring dipuntindakaken dumugi sakmenika, biasanipun gadhah ancas kangge mengeti salah setunggaling prastawa ingkang wigatos, kangge nyambut priyantun ingkang dipunkormati, kangge ndungkap raos syukur awit setunggaling kanikmatan ingkang dipunsukani dening Gusti, kangge *perantara komunikasi* antawisipun masarakat kaliyan jagading lembut,

lsp. Tradhisi ingkang gayut kaliyan jagading lembut menika sampun pinesti gadhah mapinten – pinten paugeran ingkang kedah dipungatosaken, kadosta kedah nggatosaken tata krama utawi tata cara ingkang dipunremeni dening lembut, pandonga utawi jampi – jampi, sesajen, lsp.

Sesajen utawi salah setunggaling sarat ingkang kalebet tradhisi wonten ing masarakat Jawi sakmenika temtunipun gadhah ancas saha paedah ingkang wigatos sanget kangge ingkang nglampahi menapa dene ingkang nindakaken. Ancas saha paedah menika dipunginakaken minangka sarana kangge ndungkap raos syukur marang Gusti, ugi saged kangge sarana “nuwun sewu” marang makhluk gaib ingkang manggen wonten mriku, ananging kadhang kala taksih dipunsalah ginakaken kangge kawigatosan sanes.

Gegaran Teori

1. Kabudayan

Miturut ilmu *antropologi*, “kabudayan” inggih menika sedaya sistem gagasan, tumindak saha asilipun karya manungsa kangge

pagesangan masarakat ingkang dipundadosaken gadhahanipun manungsa kanthi sinau (Koentjaraningrat, 1990: 180). Bab menika dipensengkuyung dening pamanggihipun S. Padmosoekotjo lumantar Herusatoto (2008: 8), bilih *etimologikal* (negesi tembung) saking tembung budaya asalipun saking wujuding akar tembung *bu* ingkang tegesipun sipat utawi kahanan, ewondene tembung *daya* ingkang tegesipun budi (kekiyatan nalar, utawi pamanggih); pramila budaya menika ateges sipat utawi kahanan saking budi ingkang dipunsebat nalar utawi pamanggih. Kalih tembung ingkang gadhah setunggal teges menika budi lan daya dipunwujudaken minangka tembung *majemuk* (kasaroja) dados budidaya, lan ewah/geser pocapanipun dados langkung singkat (*mingse*) inggih menika budaya.

2. Folklor

Folklore minangka budaya ingkang wonten ing madyanipun masarakat menika kalebet *ciri khas* ingkang dipunpanggihi wonten ing mapinten – pinten pagesangan suku bangsa ing donya mliginipun wonten ing Indonesia. Budaya kasebat tuwuh sesarengan kaliyan ngrembakanipun pagesangan suku – suku bangsa menika piyambak kados dene ingkang dipunandharaken dening Titus (2013: 11) bilih Pangalaman lan piwulang para sesepuh saha anggota suku ingkang sakmenika dipun*formulasik*aken dados cariyos, dongeng ingkang dipunandharaken mawi lisan utawi boten lisan marang anggota kulawarga sukunipun ingkang teras ngrembaka cacahipun, tegesipun inggih menika bilih folklore menika kalebet setunggaling budaya

ingkang ngrembaka lumantar pangalaman saha piwulang ingkang dipundadosaken cariyos menapa dene dongeng ingkang sumebar mawi lisan utawi boten lisan tumrap anggota sukunipun adhedhasar kabudayan, tradhisi/adat istiadat ingkang wonten.

Wonten ing paneliten menika adat/tradhisi ngawontenaken sesajen rikala damel griya kalebet folklor adat kebiasaan, amargi masarakat Desa Sikasur menika saperangan ageng sampun pinesthi nyawisaken sesajen rikala piyambakipun damel griya saengga bab kasebat sampun dados kebiasaan ingkang tansah dipuntindakaken saben prosesi damel griya kala wau. Sinaosa ingkang nindakaken adat/tradhisi namung saperangan ageng ananging menika sampun dados *ciri khas*/adat ingkang wonten ing Desa Sikasur amargi menika kala wau gumantung kaliyan kapitadosan ingkang dipunanut dening masarakatipun piyambak.

3. Makna Simbolis

Miturut pamanggihipun Jose Ortega Y lumantar Herusatoto (2008: 16) minangka *maknhluk* budaya, manungsa kedah tansah madosi saha ngrembakaken sedaya bakat ingkang sampun wonten, menapa dene nyiptakaken kamungkinan – kamungkinan enggal wonten ing pagesangan; ingkang awujud utawi kaperang saking pamanggih, *simbol* – *simbol*, saha nilai – nilai minangka asiling karya lan tumindak manungsa. Tembung simbol piyambak asalipun saking tembung Yunani inggih menika *symbolos* ingkang tegesipun tandha utawi titikan ingkang paring pangertosan setunggaling bab marang sanes (Herusatoto, 2008: 17).

Wonten ing *konteks* menika simbolis wonten ing adat istiadat ngawontenaken sesajen rikala damel griya nujokaken kaginaan saha paedah salebetipn maneka werni ubarampe sesajen. Wujudipun sesajen ingkang wosipun maneka werni minangka sesembahan dhumateng Gusti Allah swt saha kangge rohipun sesepuh desa/nenek moyang. Sesajen sesembahan menika gadhah ancas kangge ngonjukaken raos syukur dhateng Gusti Allah saha nyeyuwun supados sadangunipun damel griya menika saged kalampahann kanthi lancar tanpa alangan menapa kemawon.

4. Sesajen

Sesajen inggih menika *akulturasi* pikiran, pepinginan, saha pangraosing paraga kangge nyaketaken diri dhumateng Gusti. Wonten ing kamus lengkap bahasa Indonesia (2005: 635) ngandharaken bilih sesajen ugi dipunwastani dhedhaharan, maneka werni kembang, lsp ingkang dipunparingaken marang makhluk alus minangka sesembahan. Sesajen minangka sesembahan tansah dipunwontenaken saha dipuncaosaken minangka simbol semangat *spiritualisme*. Kapitadosan ingkang dipunanut kaliyan masarakat sakmenika bilih sesajen gadhah setunggaling fungsi ingkang wigatos, fungsi sesajen miturut Koentjaraningrat (1984: 365) inggih menika minangka fungsi *simbolik* kangge pawicantenan kaliyan *makhluk ghaib*. Sesajen ugi asring dipunwastani *sajian / hidangan*. Sesajen gadhah nilai sakral wonten ing saperangan ageng masarakat kita wonten umumipun.

Wonten salebeting panaliten menika sesajen ingkang dipunginakaken rikala damel griya menika maneka werni wujudipun kadosta dhedhaharan, unjukan, tetuwuhan, lsp. sesajen ingkang dipunkawontenaken rikala damel griya menika gadhah ancas kangge ngonjukaken raos syukur dhateng ingkang paring pagesangan saha ingkang gadhah kekiyatan langkung inggil saking manungsa inggih menika Gusti Allah swt.

B. Cara Panaliten

Panaliten kanthi irah – irahan “Makna Simbolis Salebeting Sesajen Rikala Damel Griya Ing Desa Sikasur Kecamatan Belik Kabupaten Pemasang Jawa Tengah” sakmenika badhe dipunteliti ngginakaken metode panaliten *kualitatif*. Kajian *kualitatif* inggih menika prosedur utawi cara panaliten ingkang ngasilaken data *deskriptif* ingkang awujud tetembungan kaserat utawi lisan saking tiyang saha tumindak ingkang saged dipuntingali. Kangge ngempalaken data lapangan menika paniliti ngginakaken metode *wawancara mendalam, observasi partisipasi* saha *dokumentasi* ingkang dipuntindakaken mawi alamiah kangge dipuninterpretasikaken data – datanipun.

Metode *observasi partisipan* dipuntindakaken kanthi ndherek nyengkuyung mawi langsung wonten ing griyanipun Bapak Riyanto kangge ndeskripsikaken *setting*, nyiapaken sesajen ingkang sakmangke badhe dipunpasang wonten griya saha nyerat jinisipun ubarampe sesajen menapa kemawon ingkang dipuncawisaken. Metode wawancara sakmenika

dipuntindakaken mawi langsung inggih menika kanthi ngginakaken daftar pitakenan/pedoman wawancara marang 5 narasumber (*informan*). kangge nemtokaken *informan* menika panaliten ngginakaken cara *purposive sampling* (Moleong, 2006:165) inggih menika nemtokaken *informan* minangka *sempel* kanthi milet *subyek* ingkang saged paring data akurat. Lajeng metode dokumentasi dipuntindakaken kangge pados data bab sejarah/asal – usul adat ngawontenaken sesajen rikala damel griya, prosesi pemasangan sesajen, papan ingkang dipunginakaken kangge pasang sesajen, saha ubarampe sesajen ingkang dipuncawisaken. Papan ingkang mligi kangge nindakaken panaliten awujud griya ingkang taksih dipundamel/bangun wonten ing desa Sikasur inggih menika dalemipun Bp. Riyanto.

Data ingkang sampun dipunkemalaken dipunanalisis ngginakaken analisis *induktif*. Analisis *induktif* miturut pamanggihipun Endraswara (2006: 175) bilih analisis menika dipunginakaken amargi gadhah ancas supados informasi ingkang sampun dipunpendhet sakminaka cetha. Tekhink utawi cara kangge ngesahaken data wonten ing panaliten sakmenika ngginakaken teknik triangulasi sumber saha triangulasi data.

C. Asiling Panaliten saha Pirembagan

1. Asiling Panaliten

Lokasi utawi papan dipunwontenaken adat/tradhisi paring sesajen rikala damel griya menika mawi geografis wonten ing

desa Sikasur, kecamatan Belik kabupaten Pemalang jarakipun udakawis 32 kilometer saking pusat kutha Pemalang. Wonten ing sisih wetan bebatesan kaliyan desa Simpur, sisih kilen bebatesan kaliyan desa Kalisaleh, sisih ler bebatesan kaliyan kecamatan Randudongkal, lan sisih kidul bebatesan kaliyan desa Bulakan. Desa Sikasur sakmenika kalebet tlatah pegunungan ingkang endah lan subur.

Asiling panaliten ngandharaken bilih adat/tradhisi paring sesajen rikala damel griya wonten ing Desa Sikasur dipunadani wiwit jaman rumiyin jamanipun sesepuh, sinaosa boten wonten ingkang mangertos taun saha wekdal ingkang jangkep ananging sampun saged dipunkinten – kinten bilih adat/tradhisi menika kalampahan wiwit jaman panyebaran Islam wonten ing Tlatah Jawi kanthi paraganipun Kanjeng Sunan Kalijaga inggih menika salah setunggaling wali sanga ingkang gadhah tugas kangge nyebaraken agama Islam wonten ing Tlatah Jawi mliginipun Jawa Tengah. Miturut cariyosipun, Kanjeng Sunan Kalijaga ngginakaken cara paring sesajen rikala damel griya minangka salah setunggaling *strategi* kangge narik kawigatosanipun masarakat wonten ing Tlatah Jawi ingkang sakmenika taksih ngant agami Hindu-Budha supados purun sinau Agami Islam, *strategi* menika dipunpilih amargi masarakat jaman rumiyin taksih percados bab mistik/magis ingkang asalipun saking ajaran agama Hindu-Budha kala wau. Ananging wonten ing ajaran ingkang dipunsukakaken dening Kanjeng Sunan Kalijaga kala rumiyin *objek*/ingkang dipunsembah sampun beda saha anacas saking

sesajen kala wau ugi sampun dipunbedakaken inggih menika minangka srana/piranti kangge ngonjukaken raos syukur lan nyenywun dhateng Gusti Allah swt, sanes marang patung utawi sanesipun. adat utawi tradhisi menika wau kalampahan dumugi sakmenika dening masarakat ingkang taksih percados, ananging langkung kathah ingkang nindakaken sakmenika masarakat ingkang ngenut agami Islam mliginipun Islam Kejawen. Tradhisi/adat paring sesajen kala rumiyin boten namung kalampahan bilih damel griya kemawon, ananging wonten sedaya bab ingkang gayut kaliyan pagesangan, ananging dmugi sakmenika cara kanthi paring sesajen sampun awis – awis dipuntindakaken amargi masarakat ing aman sakmenika sampun *modern* lan kathah ingkang boten percados bab kados mekaten. Wonten ing ngrembakanipun adat/tradhisi paring sesajen rikala damel griya sakmenika taksih dipuntindakaken dening masarakat Desa Sikasur kanthi *arahan/tuntunan* saking sesepuh-sesepuh desa ingkang mangertos bab kasebat.

wekdal/wanci ingkang dipunginakaken kangge paring/pasang sesajen inggih menika rikala badhe munggah molo. Asringipun pasang sesajen menika dipuntindakaken rikala siyang amargi sesajen dipunpasang sakbibaripun munggah molo. sesajen ingkang dipuncawisaken rikala masarakat Desa Sikasur damel griya sakmangke badhe dipunpanggenaken wonten ing salah setunggaling papan ingkang langkung wigatos saking peranganipun griya, inggih menika wonten ing kajeng ingkang

dipunsebat “Molo”. Sesajen ingkang dipuncawisaken wonten ingkang dipungantungngginakaken tampahwonten ugi ingkang langsung dipunpanggenaken wonten ing kajeng

2. Pirembagan

a. Ubarampe Sesajen Rikala

Damel Griya

Ubarampe sesajen rikala damel griya wonten ing Desa Sikasur Kecamatan Belik Kabupaten Pemalang sakmenika boten temtu, tegesipun saben masarakat gadhah kapitadosan piyambak – piyambak bab ubarampe ingkang dipunginakaken minangka sesajen, ananging gadhah ancas inkang sami. Cacah saha wjudipun sesajen boten wonten ingkang gadhah ukum wajib, tegesipun menawi sesajen kasebat boten jangkep, menika boten kening menapa – menapa, boten kedah dipungantos utawi dipunpadosi ngantos angsal.

Werna – werninipun ubarampe sesajen ingkang asring dipunginakaken inggih menika, wonten: (1) gendhera; (2) pisang7 jinis; (3) krambil; (4) tebu; (5) pantun; (6) kembang telon; (7) wewedangan (wedang teh manis, teh pait, kopi manis, kopi pait, toya wening, lan arang – arang kembang); (8) suket jampang priyas; (9) godhong salam; (10) jajanan pasar; lan (11) raskan tiyang setri.

Ubarampe sesajen ingkang kasebataken wonten ing nginggil menika boten kedah wonten utawi dipungantos kaliyan menapa kemawon bilih boten jangkep, amargi menika kala wau manut kaliyan kapitadosanipun tiyang ingkang gadhah damel. Ubarampe sesajen menika kala wau boten

gadhad sipat ingkang paten, tegesipun saged dipunkirangi, dipunewahi, dipuowahi, lsp.

b. Makna Simbolis Salebeting Sesajen Rikala Damel Griya

1) Jajanan Pasar (Juada Pasar)

Jajanan pasar utawi asring dipunsebat Juada pasar, sakmenika dipunginakaken minangka simbol “kemasarakatan”, amargi jinis/wernipun boten namung setunggal ananging kaperang saking mapinten – pinten dhedhaharan pasar kadosta, wajik; arem – arem; rengginang; kembang goyang, lsp. Wontenipun juada pasar ing ubarampe sesajen menika gadhad ancas supados tiyang ingkang sakmangke manggen wonten ing griya ingkang sakmenika taksih dipundamel saged tansah rukun saha bermasyarakat wonten ing lingkungan

2) Pisang 7 jinis

Pisang 7 jinis kasebat dipunginakaken wonten ing sesajen minangka simbol ingkang nggambaraken pepinginan utawi pangajab saking ingkang kagungan griya supados manggihi pagesangan ingkang gampil, amargi wit pisang menika menawi dipuntandur wonten pundi kemawon sampun mesthi saged tuwuh, saengga ancas saking dipunwontenaken pisang ing salebeting ubarampe sesajen rikala damel griya inggih menika supados tiyang ingkang gadhad griya menika saged gesang saha dipuntampi wonten pundi

kemawon dening masarakat setempat.

3) Godhong Salam

Godhong salam sakmenika minangka simbol kaslametan, ancasipun inggih menika supados tiyang ingkang sakmangke manggen wonten ing griya kasebat saged tansah dipunparingi kaslametan dunyo lan akherat.

4) Suket Jampang Priyas

Suket jampang priyas menika gadhad ancas sami kaliyan godhong salam inggih menika minangka simbol kaslametan. Saengga lumantar suket jampang priyas masarakat pitados bilih Gusti bakal paring kaslametan tumrap tiyang ingkang damel/gadhad griya kasebat.

5) Kembang Telon

Kembang telon asring dipunpitados masarakat minangka srana kangge nimbali roh leluhur, amargi miturut sapeangan ageng masarakat Jawi ngandharaken bilih kembang telon menika dhedharan ingkang dipunremeni sanget dening leluhur mliginipun leluhur putri wonten ing tanah Jawi menika. Pramila kembang telon dipunginakaken masarakat Desa Sikasur kangge salah setunggaling ubarampe sesajen rikala damel griya minangka simbol raos kurmat marang roh leluhur ingkang baureksa wonten ing papan ingkang dipunginakaken kangge damel griya kasebat.

6) Klapa/Krambil

krambil/klapa sakmenika gadhad makna simbolis minangka lambang *serbaguna*, tegesipun

kanthi parig sajen krambil menika masarakat Jawi percados bilih sakmangke priyantn ingkang kagungan griya kasebat saged migunani tumrap sinten kemawon wonten ing masarakat.

7) Wewedangan

Wewedangan ingkang kaperang saking wedhang kopi manis, kopi pait, teh manis, teh pait, toya wening saha arang – arang kambang sakmenika gadhah makna simbolis minangka wujud saking pepenginan manungsa ingkang werni – werni. Ancasipun supados sakmangke menawi wonten sedherek utawi tangga teparo ingkang mertamu wonten griya saged paring sesuguhan ingkang dipunkersakaken.

8) Pari/pantun

Pantun gadhah makna simbolis minangka tandha *kemakmuran*, ancasipun inggih menika supados priyantun ingkang kagungan griya tansah dipunparingi gampang gangsar anggenipun pados rejeki dening Gusti Allah swt.

9) Tebu

tebu wonten ing salebeting ubarampe sesajen rikala damel griya inggih menika minangka wujud pepenginan supados griya ingkang sakmangke dipunpanggeni dening priyantun ingkang kagungan saged tansah bagya mulya gesangipun saha manis kados tebu kasebat.

10) Rasukan tiyang setri

rasukan tiyang setri ingkang dipunginakaken kangge salah setunggaling ubarampe sesajen gadhah makna simbolis

minangka wujud kaendhahan. Tegesipun griya menika gi gadhah raskan, rasukan kasebat awujud wosipun griya saha priyantun ingkang kagungan. Ancas saking ubarampe awujud rasukan tiyang setri menika inggih supados griya kasebat saged tansah ketinggal endah lan ayu kados dene tiyang setri.

11) Gendhera

Gendhera merah putih menika dipunpacang wonten ing perangan griya paling inggil, wonten ingkang dipunkibaraken saha wonten ugi ingkang namung dipunslampiraken ing kajeng utawi molo. Gendhera ing ubarampe sesajen menika dipunginakaken minangka simbol utawi tandha bilih tiyang ingkang damel griya kasebat kalebet tiyang Indonesia asli, gendhera kasebat ugi minangka tandha pakurmatan marang Bangsa lan nagari Indonesia.

D. Panutup

1. Adat/tradhisi paring sesajen rikala damel griya wonten ing Desa Sikasur Kecamatan Belik Kabupaten Pemalang Jawa Tengah menika dipunadani wonten ing dalemipun Bapak Riyanto.

2. Ubarampe sesajen rikala damel griya wonten ing Desa Sikasur Kecamatan Belik Kabupaten Pemalang inggih menika: Jajanan pasar (Juada Pasar), Pisang⁷ jinis, godhong salam, rumput jampang priyas, kembang telon, klapa, wewedangan (wedang teh manis, wedang teh pait, wedang kopi manis, wedang kopi pait, toya bening lan arang – arang

- kambang), pantun, tebu, rasukan tiyang estri, lan gendhera.
3. Makna simbolis sesajen rikala damel griya wonten ing Desa Sikasur Kecamatan Belik Kabupaten Pemalang inggih menika: (1) Jajanan Pasar (Juada Pasar) dipunginakaken minangka simbol “kemasarakatan”; (2) Pisang 7 jinis dipunginakaken minangka simbol pagesangan ingkang gampil, lan tansah dipuntampi dening masarakat wonten pndi kemawon; (3) Godhong Salamsakmenika dipunginakaken minangka simbol kaslametan; (4) Suket Jampang Priyas dipunginakaken minangka simbol kaslmetan; (5) Kembang Telon dipunginakaken minangka dhedhaharan ingkang dipunremeni dening rohing leluhur putri/ minangka sarana kangge nimbali rohing leluhur; (6) Klapa/Krambil dipunginakaken minangka tandha/pepinginan tiyang ingkang gadhah griya supados tansah mignani kangge masarakat wonten ing pundi kemawon; (7) Wewedangan dipunginakaken minangka tandha/pepinginaning manungsa ingkang werna – werni. (8) Pari/pantungadhah makna simbolis minangka tandha kemakmuran; (9) Tebu menika dipunginakaken minangka tandha/symbol bagya mulya; (10) Rasukan tiyang setri dipunginakaken minangka pratandha kaendahan; (11) Gendhera dipunginakaken minangka tandha tresna tanah air/ kamardhikan.
  4. Ancas saking dipunadani adat/tradhisi paring sesajen rikala damel griya ing Desa Sikasur Kecamatan Belik Kabupaten Pemalang Jawa Tengah, inggih menika:
    - a. kangge tambahan seserepan dumateng panaliti sanes saha masarakat Jawi mliginipun Desa Sikasur Kecamatan Belik Kabupaten Pemalang bab menapa kemawon ubarampe saha makna simbolis wonten saklebetipun sesajen rikala damel griya.
    - b. minangka *prasarana* kangge nuwuhaken raos kurmat antawisipun tiyang ingkang gesang kaliyan Gusti Allah, saha rohing leluhur jaman kepengker. kangge nglestantunaken adat/tradhisi kasebat minangka salah setunggaling kabudayan ingkang kedah dipunjagi saha tansah dipuntidakaken dening masarakat Jawi, mliginipun masarakat Desa Sikasur Kecamatan Belik Kabupaten Pemalang Jawa Tengah.

KAPUSTAKAN

- Arif, Syaiful. 2010. *Refilosofi kebudayaan pergeseran pascastruktural*. Jogjakarta: ar-ruzz media.
- Danandjaja, James. 1984. *FolklorIndonesia*. Jakarta: Grafiti
- Endraswara, Suwardi. 2006. *Metodologi Penelitian Kebudayaan*. Yogyakarta: Gadjah Mada University Press
- _____. 2006. *Metode, Teori, Teknik Penelitian Kebudayaan*. Yogyakarta: Pustaka Widyatama

- _____. 2009. *Metodologi Penelitian Folklor; Konsep, Teori dan Aplikasi*. Yogyakarta: Media Pressindo
- _____. 2010. *Folklore Jawa macam, bentuk dan nilainya*. Jakarta: Penaku
- Ghony, Djunaidi & Fauzan Almanshur . 2012. *Metode Penelitian Kualitatif*. Yogyakarta: AR-RUZZ MEDIA
- Herdiyansyah, Haris. 2010. *Metode Penelitian Kualitatif*. Jakarta: Salemba Humanika
- Herusatoto, Budiono. 2008. *Simbolisme Jawa*. Yogyakarta: Ombak
- _____. 2009. *Simbolisme Jawa*. Yogyakarta: Ombak.
- Koentjaraningrat. 1984. *Kebudayaan Jawa*. Jakarta: Balai Pustaka
- _____. 1990. *Ilmu Pengantar Antropologi*. Jakarta: PT Rineka Cipta
- _____. *n Kualitatif Proses & Aplikasi*. Jakarta: PT Indeks.
- Kuswarno, Engkus. 2010. *Menulis Ilmiah Metodologi Penelitian Kualitatif*. Jakarta: Yayasan Pustaka Obor Indonesia
- Moleong, Lexy J. 2006. *Metodologi Penelitian Kualitatif*. Bandung: Rosdakarya.
- Mulyana. 2006. *Spiritualisme Jawa Meraba Dimensi dan Pergulatan Religiusitas Orang Jawa dalam Jurnal Kebudayaan Jawa "Kejawen"* Universitas Negeri Yogyakarta.
- _____. 2012. *Panduan Tgas Akhir TAS/TABS*. Yogyakarta: UNY Perss
- Pekei, Titus & Natalis Pakage. 2013. *Menggali Nilai Budaya Tradisi Lisan Dari Papua*.
- Poerwadarminta, W. J. S. 1939. *Baoesastra Djawa*. Batavia: J.B WOLTERS UITGEVERS MAATSCHAPPIJ N.V GRONINGEN
- Putera, Nusa. 2011. *Penelitian*